

INTERPRETAREA „CONSECINȚELOR JURIDICE” DIN CONȚINUTUL NORMATIV AL INFRAȚIUNII DE FALS ÎN DECLARAȚII

Pavel PETCU,

doctorand, Universitatea Liberă Internațională din Moldova

REZUMAT

Conform art. 352¹ alin. (1) din C. pen. al RM este incriminată infracțiunea de declarație necorespunzătoare adevărului, făcută unui organ competent în vederea producerii unor consecințe juridice, pentru sine sau pentru o terță persoană, atunci când, potrivit legii sau împrejurărilor, declarația servește pentru producerea acestor consecințe. Este principial faptul ca această declarație să poată produce anumite consecințe juridice, ca declarația să fie făcută și, obligatoriu, ca aceasta să fie făcută unui organ competent. În viziunea noastră, aceste momente sunt strict legate între ele și elucidează semnificația juridică a condițiilor de incriminare.

Cuvinte-cheie: fals, declarații, adevăr, consecințe, consecințe juridice.

INTERPRETATION OF „THE LEGAL CONSEQUENCES” FROM THE NORMATIVE CONTENT OF THE OFFENSE OF FALSE IN DECLARATIONS

Pavel PETCU,

PhD candidate, The Free International University of Moldova

SUMMARY

According to art. 352¹ par. (1) C. pen. of the Republic of Moldova is incriminated the offense of a declaration that is inappropriate to the truth made to a competent body with a view to producing legal consequences, for itself or for a third person, when, according to law or circumstances, the declaration serves to produce these consequences. It is principally the fact that this declaration may have some legal consequences, that the declaration be made, and that it must be made to a competent body. In our view, these moments are strictly related and elucidate the legal significance of the conditions of incrimination.

Keywords: false, statements, truth, consequences, legal consequences.

Introducere. Potrivit art. 352¹ din C. pen. al RM este incriminată infracțiunea de fals în declarații, care definește această infracțiune, având la bază două componente distincte, în felul următor: art. 352¹ alin. (1) C. pen. al RM - declarația necorespunzătoare adevărului, făcută unui organ competent în vederea producerii unor consecințe juridice, pentru sine sau pentru o terță persoană, atunci când, potrivit legii sau împrejurărilor, declarația servește pentru producerea acestor consecințe; art. 352¹ alin. (2) C. pen. al RM - includerea intenționată a unor date incomplete sau false, neinclusiunea intenționată a unor date în declarația de avere și interese personale. Formula tehnico-normativă adoptată și limitele consecințelor juridice prevăzute infracțiunii indică, uneori, la anumite posibilități de interpretare ex-

tensivă defavorabilă, aceasta din urmă fiind interzisă de legea penală în vigoare.

Conținut de bază. În conformitate cu art. 352¹ alin. (1) C. pen. al RM este supusă răspunderii penale fapta de declarație necorespunzătoare adevărului, care se impune prin evidențierea normativă a unor anumitor condiții obiective de incriminare:

- să fie făcută o declarație unui organ competent;

- această declarație, potrivit legii sau împrejurărilor, să servească pentru producerea unor consecințe juridice [3, p. 2-3].

Adică, subliniază autorul român M. Hotca, elementul material al infracțiunii de fals în declarații constă în declararea necorespunzătoare adevărului (afirmații mincinoase) făcută unui organ sau instituții competente, în vederea

producerii unor consecințe juridice, pentru sine sau pentru altul, atunci când, potrivit legii ori împrejurărilor, declarația făcută servește pentru producerea acelei consecințe [4, p. 1385-1386].

În același sens, Gh. Alecu, Gh. Nistoreanu, A. Boroî constată că elementul material al infracțiunii de fals în declarații constă în acțiunea de a face o declarație necorespunzătoare adevărului în fața unui organ sau a unei instituții de stat ori a unei alte unități care sunt competente, din punct de vedere legal, să ia act de declarația respectivă [5, p. 472].

În aserțiunea autorilor S. Brînză și V. Stati, latura obiectivă a infracțiunii specificate la art. 352¹ C. pen. al RM constă în fapta prejudiciabilă exprimată în acțiunea de prezentare a unei declarații necorespunzătoare adevărului unui organ competent.

În context, se susține că declarația trebuie prezentată (prezentarea declarației se exprimă fie în înfățișarea acesteia unor persoane cu funcție de răspundere corespunzătoare din cadrul unui organ competent, fie în depunerea declarației la un organ competent, în a cărui gestiune va rămâne) în fața unui organ competent, care reprezintă autoritatea publică centrală sau autoritatea publică locală [9, p. 1083].

În context, cerința esențială este ca acțiunea de declarare necorespunzătoare a adevărului va constitui elementul material al laturii obiective a infracțiunii de fals în declarații, menționează Gh. Alecu, numai în măsura în care ea a fost făcută:

- unui organ sau instituții de stat ori unei alte unități dintre cele menționate de lege, competentă să primească o astfel de declarație (declarația poate fi făcută la inițiativa autorului sau la solicitarea unității, instituției competente [11, p. 654]);

- numai declarația era aptă, potrivit legii sau împrejurărilor, să servească pentru producerea consecințelor juridice preconizate de către făptuitor [5, p. 472; 6, p. 404]

Deci, după cum constată autorii V. Berliba și T. Osoianu, un act (o plângere, o declarație, un denunț) depus poate prezuma doar o singură consecință juridică. În acest sens, anumite declarații valorificate ca fiind necorespunzătoare adevărului urmează a fi în total sau în parte (declarația, subliniază autorii V. Dobrinou și V. Neagu, în totalitate sau în parte nu corespunde adevărului [11, p. 654]) lansate pentru a justifica reala sau eventuala consecință juridică [3, p. 3]. Astfel, pentru întregirea temeiului juridic al răspunderii penale pentru falsul în declarații, este important și principal ca această declarație să fie făcută organului competent și acest organ să-i ofere anumită eficiență juridică [3, p. 3-4].

Adică, declarația urmează a avea calitatea de a servi pentru producerea unor consecințe juridice (adică oferă posibilitatea de a i se acorda o anumită eficiență juridică):

- *potrivit legii* (în cazul în care această declarație, cu eventuala posibilitate de a produce anumite consecințe juridice, este indicată în actele normative de referință) sau

- *potrivit împrejurărilor* (împrejurări care nu oferă îngăduința unei eventuale întârzieri în vederea luării în vedere a declarației) [3, p. 4].

În acest curs de analize, se constată că declarațiile făcute organului competent de a primi o asemenea declarație sunt capabile de a produce anumite consecințe juridice. Dacă asemenea declarații nu ar fi susceptibile cu producerea unor anumitor consecințe juridice, declarația ar putea fi tratată ca fiind fără eficiență juridică, invocându-se și lipsa conținutului normativ al infracțiunii de fals în declarații [3, p. 4].

În același sens, în cazul în care declarația făcută nu poate servi pentru producerea consecințelor juridice, inclusiv în cazul în care este făcută unui organ necompetent să ia act de o asemenea declarație, nu se atestă, de asemenea, existența infracțiunii de fals în declarații [3, p. 4]. În ordinea de idei enunțată, V. Dongoroz consemnează că nu este realizată latura obiectivă a infracțiunii de fals în declarații și nu există infracțiune în cazul când declarația nu poate servi la producerea vreunei consecințe juridice, de exemplu, declarația este făcută în fața unui organ necompetent să ia act de o astfel de declarație [3, p. 407]. De altfel, pe această cale facem legătura principială între faptul declarației făcute în fața unui organ competent și cel al producerii unor anumitor consecințe juridice, iar ca afect - și posibilitatea de a i se oferi o anumită eficiență juridică declarației făcute. De altfel, dacă declarația nu este făcută în fața unui organ competent, nu poate

să i se imprime o corespunzătoare eficiență juridică pentru a satisface tiparul normativ adoptat referitor la consecințele juridice prevăzute.

Deci, este foarte important a se stabili o legătură între anumite repere calificative:

- dacă declarația este făcută organului competent,

- dacă declarația este producătoare de consecințe juridice,

- dacă făptuitorul a avut în vedere producerea anume a acestor consecințe,

iar lipsa cel puțin al unui element care configurează această legătură determină, pe cale de efect, imposibilitatea admiterii răspunderii penale pentru fals în declarații (adică conform art. 352¹ alin. (1) C. pen. al RM) [3, p. 16].

După cum invocă autorul M. Hotca, uneori, legiuitorul incriminează diferite forme speciale ale falsului în declarații, iar pe cale de rezultat - este vorba despre un concurs de texte, dar nu de infracțiuni, fiind posibilă angajarea răspunderii penale numai în temeiul normei incriminate speciale [4, p. 1387].

Anume acest ultim moment a configurat și opțiunea științifică a autorilor V. Berliba, T. Osoianu, în special că este important și, în aceste cazuri speciale, ca declarația să fie făcută în fața organului competent, iar acest organ să-i ofere o eficiență juridică [3, p. 13]. Delimitarea conceptuală între forma generală a falsului în declarații și formele speciale de fals în declarații este bazată pe următoarele premise:

- și într-un caz, și în altul - declarația este depusă la organul competent, dar aceste organe sunt diferite (într-un caz organul competent nu este vizat în mod expres, în al doilea - este precizat sau rezultă din interpretarea textului normativ);

- și într-un caz, și în altul - declarația este depusă pentru a produce anumite consecințe juridice (doar că aceste consecințe sunt diferite, inclusiv datorită organelor

competente care le oferă eficiență juridică);

- și într-un caz, și în altul, cel care face declarații urmărește producerea anume a acelor consecințe reale care pot interveni.

Dacă această eficiență juridică nu poate fi oferită (de exemplu, nu se identifică vreo legătură dintre cele declarate cu producerea unei consecințe juridice reale sau eventuale) lipsește nu numai infracțiunea de fals în declarații, ci și infracțiunile care sunt supuse unor reglementări speciale. De altfel, declarația necorespunzătoare urmează să opereze asupra unui lucru care are însușiri probatorii [3, p. 13]. Or, situația-premisă a infracțiunii de fals în declarații, ca și în cazul unor forme speciale de reglementare a situațiilor legate de falsul în declarații, constă anume în faptul că declarațiile făcute în fața organului competent de a primi o asemenea declarație sunt capabile de a produce anumite consecințe juridice. În cazul în care asemenea declarații nu sunt susceptibile cu producerea unor anumitor consecințe juridice, iar această în situație-premisă nu ar preexista infracțiunea, declarația ar putea fi tratată ca fiind fără eficiență juridică. În context, ar fi constatată lipsa infracțiunii de fals în declarații în forma prevăzută de art. 352¹ alin. (1) C. pen. al RM, precum și în formele reglementate într-un mod special (inclusiv art. 311-312 C. pen. al RM) [3, p. 16].

În opinia autorului S. Bogdan, cu adevărat, o declarație chiar neadevărată, dacă nu produce careva consecințe juridice nu îndeplinește condiția de tipicitate a infracțiunii de fals în declarații [8, p. 401]. După cum remarcă autorul citat, ipotezele, în care există obligația de a da o declarație în vederea producerii de consecințe juridice, trebuie să fie reglementate într-un act normativ, care va conține și prevederi cu privire la consecințele pe care le poate produce acea declarație; pe

cale de efect s-a considerat că este absolut necesar să se indice actul normativ care stabilește că acea declarație produce anumite consecințe juridice [8, p. 401-402]. Aceasta din urmă a fost ideea de bază a reglementării infracțiunii de fals în declarații, conchide S. Bogdan, dar astăzi se constată că aproape orice formular care trebuie completat, indiferent de cel căruia îi este destinat, o instituție publică sau chiar una privată, conține și precizarea că declararea necorespunzătoare adevărului se sancționează potrivit C. pen., adică precum că ar exista un eventual fals în declarații, fără a se identifica întotdeauna și vreun act normativ care să prevadă acest lucru. Susținem opinia autorului citat anterior, precum că o astfel de precizare în formular, în lipsa unui temei normativ expres prevăzut, nu ar putea pune în seamă o sancționare pentru comiterea eventualului fals în declarații [8, p. 402].

În același sens, autorii Gh. Nistoreanu, A. Boroi, V. Dongoroz, V. Dorbinou etc. afirmă că declarația poate fi făcută la inițiativa autorului sau la solicitarea organului, instituției sau unității competente; ea poate fi făcută oral sau în scris, nemijlocit de către făptuitor sau transmisă prin intermediar, simplă sau cu explicații, spontan sau la cerere [2, p. 407], în limba română sau într-o limbă străină [11, p. 654].

Și, în acest sens, menționează V. Dobrinou, N. Neagu, Gh. Nistoreanu, A. Boroi, dacă legea prevede o anumită procedură, anumite condiții de formă privind modul în care se ia ori se dă declarația, nerespectarea acestor cerințe exclude incidența legii penale [6, p. 403; 11, p. 654].

În viziunea autorului S. Bogdan, de regulă, și declarația făcută oral se consemnează într-un înscris, întocmit de cel căruia i se adresează declarația. Deși condiția consemnării în scris a declarației nu este prevăzută expres, aceasta este o condiție implicită. Până la

consemnarea într-un înscris a declarației necorespunzătoare, fapta nu produce o stare de pericol. În acest anume ultim sens, autorul S. Bogdan precizează faptul că este necesar ca declarația să fie consemnată într-un înscris, așa cum se întâmplă de regulă, sau în orice altă modalitate (înregistrare audio, video etc.) care îndeplinește cerințele legale concrete în care se consemnează respectiva declarație. În caz contrar, fapta rămâne la nivelul unei tentative, deoarece o astfel de declarație neconsemnată nu poate produce consecințe juridice [8, p. 401].

Dacă o persoană săvârșește fals în declarații, apoi folosește înscrisul care cuprinde declarația, B. Dobrescu, V. Dobrinou, N. Neagu conchid, pe bună dreptate, că se va comite o singură infracțiune de fals în declarații, deoarece falsul în declarații săvârșit prin prezentarea unui înscris fals, absoarbe uzul de fals [10; 11, p. 656].

Deci, cu referire la conținutul constitutiv al infracțiunii de fals în declarații constatăm faptul că, în cazul în care legea prevede expres o anumită procedură, declarația, menționează autorii V. Dongoroz, I. Fodor, S. Kahane etc., urmează a fi făcută cu respectarea acelei proceduri. Însă, este obligatoriu ca și în acest ultim caz, această declarație să nu fie supusă unei reglementări penale speciale cu privire la veridicitatea ei [2, p. 407]. Adică, este o cerință esențială ca declarațiile susceptibile de a produce consecințe juridice să nu aibă, potrivit legii, un tratament juridic special, cum ar fi declarațiile mincinoase ale martorului, denunțarea calomnioasă etc. Și autorul autohton Gh. Ulianovschi conchide asupra faptului că în cazul în care declararea necorespunzătoare a adevărului este făcută de martori sau partea vătămată, victimă în fața instanțelor de judecată, a organului de urmărire penală sau a persoanei cu funcție de răspundere, sau a unui organ competent de

a porni urmărirea penală, acțiunile făptuitorului sunt calificate, corespunzător, conform art. 312 sau 311 C. pen. al RM, dar nu conform art. 352¹ C. pen. al RM [7, p. 773]. În fine, declarațiile susceptibile de a produce consecințe juridice, în sensul infracțiunii de fals în declarații, trebuie să nu aibă, potrivit legii, o reglementare penală specială, în aceste cazuri fapta primind o altă încadrare juridică. Așadar, susține pe bună dreptate autorii V. Dorbinou și N. Neagu, precum că sunt exceptate declarațiile neadevărate generatoare de consecințe care sunt incriminate ca atare, constituind alte infracțiuni, ca, spre exemplu, mărturia mincinoasă etc. [11, p. 655]

În opinia autorilor români V. Dongoroz, Gh. Nistoreanu, A. Boroi etc., împrejurările care fac ca o declarație să fie producătoare de consecințe juridice sunt împrejurările excepționale care nu permit întâzieri pentru luarea în considerare a unei declarații, cum sunt starea de necesitate, forța majoră etc. [6, p. 404; 2, p. 407]

Concluzii

a. Declarația urmează să fie făcută în fața organului competent și acest organ să-i ofere o eficiență juridică.

b. Dacă declarațiile nu ar fi susceptibile cu producerea unor anumitor consecințe juridice, acestea ar putea fi tratate ca fiind fără eficiență juridică.

c. Declarația urmează a avea calitatea de a servi pentru producerea unor consecințe juridice potrivit legii sau potrivit împrejurărilor.

d. Este foarte important a se stabili o legătură între anumite repere calificative: - dacă declarația nu este făcută organului competent, - dacă declarația nu este producătoare de consecințe juridice, - dacă făptuitorul nu a avut în vedere producerea anume a acestor consecințe.

e. Delimitarea conceptuală între forma generală a falsului în declarații și formele speciale de

fals în declarații este bazată pe următoarele premise:

- și într-un caz, și în altul – declarația este depusă la organul competent, dar aceste organe sunt diferite (într-un caz organul competent nu este vizat în mod expres, în al doilea – este precizat sau rezultă din interpretarea textului normativ);

- și într-un caz, și în altul – declarația este depusă pentru a produce anumite consecințe juridice (doar că aceste consecințe sunt diferite, inclusiv datorită organelor competente care le oferă eficiență juridică);

- și într-un caz, și în altul, cel care face declarații, urmărește producerea anume a acelor consecințe reale care pot interveni.

f. Dacă eficiența juridică nu poate fi oferită ca rezultat al declarației făcute, lipsește nu numai infracțiunea de fals în declarații, ci și infracțiunile care sunt supuse unor reglementări speciale.

Referințe bibliografice:

1. Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18.04.2002 (în vigoare 12.06.2003). Republicat în: MO al RM nr. 72-74, art. 195, din 14.04.2009. În: MO al ReM nr. 128-129, art. 1012, din 13.09.2002. Vizitat: 23.08.2017.

2. Dongoroz V., Fodor I., Kahane S. et. al. Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea specială. Vol. II. Ediția a II-a. București: Editura Academiei Române, 2003.

3. Berliba V., Osoianu T. AMICUS CURIAE - Încadrarea juridică a unor fapte în limitele conținutului normativ al infracțiunii prevăzute de art. 352/1 C. pen. al RM: cauza penală pornită împotriva avocaților din Republica Moldova - Țurcan și Belinschi (Legal Classification of Facts Within the Regulatory Content Provided by Art. 352/1 of the Penal Code of the Republic of Moldova: The Criminal Case of Lawyers Turcan and Belinschi). https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2917217.

Vizitat: 23.08.2017.

4. Hotca M. A. Codul penal. Comentarii și explicații. București: Editura C. H. Bech, 2007. 1594 p.

5. Alecu Gh. Instituții de Drept penal. Partea generală și Partea specială. Lucrarea tratează selectiv materia cursurilor de drept penal – partea generală și partea specială, comparativ cu Noul Cod Penal, adoptat prin Legea nr. 286/2009. Constanța: Ovidius University Press, 2010. 635 p.

6. Nistoreanu G., Boroi A. Drept penal. Partea Specială. Ediția a II-a. Editura ALL Beck, București, 2002. 592 p.

7. Barbăneagră A., Alecu G., Berliba V. et. al. Codul Penal al Republicii Moldova. Comentariu. Chișinău: 2009. 860 p.

8. Bogdan S. Drept penal. Partea Specială. Ediția a III-a, revăzută și adăugită. București: Editura Universul Juridic, 2009. 464 p.

9. Brînză S.; Stati V. Tratat de drept penal. Partea specială. Vol. II. Chișinău: S. n., 2015. 1300 p.

10. Dobrescu B. Fals în declarații. <http://www.raspunsurijuridice.ro/fals-declaratii/>. Vizitat: 26.04.2017.

11. Dobrinou V., Neagu N. Drept penal partea specială. Curs Universitar. București: Universul Juridic, 2014. 732 p.

RECENZENT:

Viorel V. BERLIBA,
conferențiar universitar,
doctor habilitat în drept.

DATE DESPRE AUTOR:

PETCU Pavel
e-mail: pavelpetcu@mail.ru

ABOUT THE AUTHOR:

PETCU Pavel
e-mail: pavelpetcu@mail.ru